

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ

JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl: 5, Cilt: 5, Sayı: 3

Eylül-2024

MAKALE BİLGİLERİ

Piri Keşif Aracının Tefsir Araştırmalarında Kullanımı:

İbn Kesîr'e Dair Çalışmaların Literatür İncelemesi

The Use Of The Piri Discovery Tool In Tafsir Research:
A Literature Review Of Studies On Ibn Kathir

YAZAR

Sümeyye SEVİNÇ

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,

Tefsir Anabilim Dalı

sumeyye.sevinc@dpu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3083-6453

<http://doi.org/10.5281/zenodo.13822569>

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 04.09.2024

Makale Kabul Tarihi: 20.09.2024

Sayfa Aralığı: 828-852

ÖZET

İnternet kullanımı ile birlikte gelişen dijital veri sistemleri, bilginin yazıyla kaydedilme sürecini ileri bir boyuta taşımıştır. Yazılı verilerin kaydı için kullanılan yazı malzemeleri ve baskı süreçlerindeki sınırların aksine bilgilerin elektronik araçlarla işlenmesi sınırsız veri akışını sağlamıştır. Sınırsız olduğu kadar kontrolsüz olan bu güçlü veri akışında güvenilir bilgiye ulaşmak özellikle bilimsel araştırmalar açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bilimsel yayınlar özel sistemlerde kayda alınarak daha güvenilir bir şekilde muhafaza edilmektedir. Ancak herhangi bir disiplinde araştırma yapmak isteyen araştırmacılar, teknolojik arama motorları sayesinde kendi konularını ilgilendirmeyen pek çok veriye maruz kalmaktadırlar. Bu makalede söz konusu verilerin sistemli ve daha pratik bir şekilde incelenmesi sağlayan Piri Keşif Aracı'nın tefsir araştırmalarında kullanılması konu edilmiştir. Böylelikle tefsir araştırmalarında literatür değerlendirmesinin bilimsel nitelik kazanması ve bu konuda hazırlanan veri tabanların araştırma süreçlerine katkı sağlaması amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel analiz ve literatür tarama yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Literatür, Veri, Piri Keşif Aracı, İbn Kesîr.

ABSTRACT

With the advent of internet usage, digital data systems have advanced the process of recording information in writing to a new level. Unlike the limitations of writing materials and printing processes used for recording written data, the processing of information with electronic tools has enabled an unlimited flow of data. In this powerful flow of data, which is as uncontrolled as it is limitless, accessing reliable information is extremely important, especially in terms of scientific research. Therefore, scientific publications are recorded in special systems to be preserved more reliably. However, researchers who want to conduct research in any discipline are exposed to a lot of data irrelevant to their topics due to technological search engines. This article discusses the use of the Piri Discovery Tool, which enables a systematic and more practical examination of such data, in the field of Tafsir (Quranic exegesis) research. Thus, it is aimed to ensure that literature reviews in Tafsir research gain scientific quality and that the databases prepared in this regard

contribute to the research processes. Descriptive analysis and reviewing the literature were used to conduct the study.

Keywords: Tafsir, Literature, Data, Piri Discovery Tool, Ibn Kathir.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmelere bağılı olarak bilimsel çalışmalarda konunun araştırılmasından yayın sürecine kadar son birkaç asırda öngörülemez değişim ve ilerlemeler söz konusu olmuştur. Bilhassa bilgisayar ve internet sayesinde sınırsız veri sağlanmakta ve bu verilerin kaydedilip muhafaza edilmesi yeni sistemler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Kağıt ve matbaanın meydana getirdiği devrimden sonra dijital çağ ile bilgi üretim sürecinde ileri bir evreye geçilmiştir. Üstelik bu evre yapay zekâ ile birlikte bilimsel faaliyetlere yeni bir yön vermektedir. Dolayısıyla bilginin geleneksel dönemlerde olduğu gibi fiziksel malzemelerle kayıt altına alınmasına duyulan ihtiyaç azalmaktadır. Bu durum dijital olarak korunan bilgilerin bilimsel araştırmalarda güvenilir bir şekilde kullanımı açısından yeni sistemlerin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

İnternet arama motorları vesilesiyle herkes tarafından kolay bir şekilde bilgiye ulaşabilme imkânı elde edilmesi bir yana söz konusu bilgilerin doğru ve güvenilir olup olmadığı şüpheli kaldığından, bilimsel araştırmalarda güvenli veriler özel veri tabanları üzerinden yapılabilmektedir. Bu veri sistemlerine girebilmek için bireysel ya da kurumsal olarak özel üyelikler gerekmekte ve bu abonelikler sayesinde bilgiye ihtiyacı olan sınırlı bir kesimin erişimi sağlanmaktadır.

Bilimsel araştırmalarda farklı türlerde hazırlanmış yayınlara ulaşabilmek konusunda destek veren ve üyelik sistemi ile kullanılan birçok bilimsel veri tabanları mevcuttur. Nitekim akademik makale, kitap, bildiri, tez ve patentlerle ilgili olarak faklı disiplinlerdeki araştırmacıların istifadesine tahsis edilen *Google Scholar*, en yaygın müracaat kaynakları arasındadır. Ayrıca *Science.gov* bilimsel araştırmalar için gerçek zamanlı bir arama teknolojisi kullanarak son içeriğin bulunmasını sağlar (*Science.gov*, t.y.). Bu hususta daha spesifik veriler sağlayan *Web of Science* ise Clarivate tarafından sunulan disiplinlerarası bir veri tabanıdır. 2016 yılında kurulan Clarivate'nin abonelik tabanlı hizmetler sunan Philadelphia ve Londra merkezli bir şirket olduğu bilinir (*Clarivate Analytics Üniversiteler Sıralaması - Atatürk Üniversitesi Büyük Veri Yönetim*

Ofisi, 2018). Bilimsel dergi makaleleri ve konferans bildirimleri gibi farklı türlerdeki yayınlar içerisinde daha yüksek etki oranına sahip olanlarının tespit edildiği bu veri tabanı sayesinde farklı alanlardaki araştırmacıların çalışmalarının takip edilmesi ve kapsamlı atıf analizlerinin yapılması mümkün olmaktadır. Bilimsel araştırmalarda kullanılan bir diğer veri tabanı olan *Scopus* da sosyal bilimler, fen bilimleri, sağlık bilimleri ile sanat ve beşeri bilimlerde yayınlanan dergi ve kitapları kapsar. Bu veri tabanı kitap, makale ve bildiri gibi akademik ürünlerin özet ve atıflarına dair geniş alana sahiptir. Bu sayede araştırma performansları analiz edilebilmektedir.

Genel nitelikli bu veri tabanlarının yanı sıra özel olarak sağlık, fen veya sosyal bilimlerde araştırma imkânı sunan ve bunu üyelikle aktif hale getiren veri tabanları da bulunur. Söz gelimi *PubMed* sağlık bilimlerinde; *arXiv* fizik, matematik ve bilgisayar gibi alanlarda; *ScienceDirect* fen ve mühendislik alanlarında ve *JSTOR* sosyal ve beşeri bilimlerle sanat alanlarındaki araştırmalar için kullanılan veri tabanlarıdır. Edebiyat ve tarih gibi sosyal bilimlerde daha fazla müracaat edilen *JSTOR*, ilahiyat araştırmacılarının tercih ettiği genel nitelikli bir veri tabanıdır. Tefsir araştırmalarında literatür taraması yaparken bilimsel referanslar ve araştırma makalelerine bu veri tabanı üzerinden erişim sağlamak mümkündür.

Tefsir alanında araştırmacıların müracaat ettikleri eserlerin büyük bir kısmının dili Arapçadır. Bu açıdan Arapça içeriklerde kullanılan bazı veri tabanlarına da ulaşmak bilimsel araştırmaların niteliği açısından önemlidir. Bu hususta *Al-Manhal*, Arapça olarak hazırlanan kitap, dergi makalesi, bildiri ve tezlere dair geniş bir içerik sunması açısından öne çıkan bir veri tabanıdır (*Al Manhal*, t.y.). Sosyal ve beşeri bilimlerin yanı sıra edebiyat ve İslami ilimlerle ilgili bilimsel içeriğe sahip olan bu veri tabanı üyelik sistemi ile işlev görmektedir. Diğer taraftan sadece online erişim sunabilmesi değil aynı zamanda bilgisayara kurulumu ile araştırmacıların kişisel kütüphanesini oluşturabilecekleri bir veri tabanı olması açısından *Shamela (Maktabat al-Shamela)* Arapça dil, tarih ve İslami ilimlerin tefsir, hadis ve fıkıh gibi her alanında klasik Arapça literatürü ihtiva eder. *Shamela* Türkiye'deki akademisyenler tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle temel İslam bilimlerinde ihtisas yapanlar için programdan verimli bir şekilde istifade edilebilmesi amacıyla eğitim videoları da düzenlenmiştir (Siblings Of Ilm, 2022; "Şamile Eğitimi » İSNAD Atıf Sistemi", 2020). Arapça akademik kaynaklara erişim sağlayan ve üniversite kütüphanelerinin de kurumsal olarak abonelik

gerçekleştirebilecekleri *Dar Almandumah* 100000'in üzerinde tezi, yüzlerce akademik dergiyi ihtiva eden veri tabanlarındandır (*Dar Almandumah*, t.y.). Bu veri tabanlarının yanı sıra Arap dünyası ile ilgili açık erişimli makalelerin bulunduğu dergiler, araştırmacıların literatürle hakkında bilgi edinilmesini sağlar. Suudi Arabistan ve körfez üniversitelerinin araştırma merkezleri bunlardan başka veri tabanlarına erişim imkânı sunar.

Bu araştırmada kitap, makale ve tez gibi farklı türlerde bilimsel kaynaklara ulaşma hususunda geniş bir arama seçeneği sunan Türkiye'nin yerli veri tabanlarından biri olan Piri Keşif Aracı'nın tefsir araştırmalarında kullanılması konu edilecektir. Piri Keşif Aracı ile ilgili olarak bazı üniversitelerde eğitim seminerleri düzenlenmektedir. Konu hakkında seminer de veren Ahmet Anıl Müngen, bu veri tabanını "Büyüyen Akademik Veri İçin Keşif Araçları: Piri Keşif" başlıklı kısa makalesinde tanıtmıştır (Müngen, 2020). Ancak bu aracın ilahiyat ve özelde tefsir alanında kullanıldığında araştırmacıların ne kadar istifade edebileceği meselesi araştırılmayı bekleyen ayrı bir konudur. Nitekim tefsir araştırmacıları daha çok Arapça içerikli programları kullanmaktadırlar. Bu araştırmada Piri Keşif Aracı'ndaki verilerin tefsir açısından içeriği ve programın geliştirilmesi gereken yönleri İbn Kesîr örneğinde incelenecektir. Tefsir geleneğinde rivayet yönü öne çıkarılan bir müfessir olan İbn Kesîr ve tefsirinde dirayetle ilgili çalışma yapılıp yapılmadığı yapıldıysa meselenin hangi açıdan ele alındığını araştırmak üzere Piri Keşif Aracı üzerinde uygulama gerçekleştirilecektir. Böylece tefsir araştırmalarında bu aracın kullanımı ile ilgili farkındalık oluşturulması ve daha sistemli bir literatür taramasının hazırlanması amaçlanmaktadır.

1. Bilimsel Araştırmalarda Literatür Tarama ve Piri Keşif Aracı

Bilimsel araştırmalarda literatür tarama araştırmanın ilk evresinde yapılır. Böylece hazırlanacak olan çalışmanın literatür içerisindeki yeri ortaya koyulur. Araştırmacılar dijital olarak sınırsız addedilecek derecede fazla kaynakla muhatap olurlar. Aynı konu hakkında farklı coğrafya, kültür ve dillerde telif edilmiş binlerce kaynağa ulaşmak mümkündür. Ancak bu süreçte kaynakların niceliksel olarak fazlalığı niteliğin yeterince değerlendirilememesi sorununa neden olur.

Bilimsel bir araştırmanın başında araştırmanın yapılacağı temel bilim alanında yapılan çalışmalar incelenir. Araştırılacak konu hakkındaki literatür taraması araştırılan konu

hakkında hangi bilgilerin olduğunu, bilgilerdeki muhtemel eksiklikler, hangi kavramların çalışıldığını, hangi yöntemlerin uygulandığını belirleme; bulguları karşılaştırıp, ilişki ağlarını tanımlayabilme ve sorunlarla ilgili çözümler sunmaya yarar (Ertürk vd., 2022, s. 124). Literatür taramasında öncelikle araştırma sorusu belirlenir. Bu aşama alanın temel konularının incelenmesi ve alanla ilgili yoğun okuma ile gerçekleşir. Araştırma sorusunun işlevi, üzerinde çalışılacak özel mesele için gerekçeler sağlamaktır (Creswell, 2018, s. 130). Araştırma sorusu her bir araştırmanın odak noktasını oluşturur, verilerin nasıl toplanacağı ve kategorilerin oluşturulacağını belirler (Gökçe, 2019, s. 65). Tarama için odaklanmış araştırma sorusu seçtikten sonraki adımda taramanın türüne, kapsamına ve taramaya dâhil edilecek materyal çeşidine karar verilmesi gerekir (Neuman, 2022, s. 239). Buna uygun olarak kaynaklar ve veri tabanları belirlenir. Kaynaklar kütüphane katalogları, ansiklopedi ve genel başvuru kitapları, araştırılan konularda hazırlanan çalışmaların referansları üzerinden toplanır (Ataöv, 2006, ss. 11-35). Bunun dışında araştırma konusuna bağlı olarak arşiv belgeleri de incelenebilir. Söz gelimi Osmanlı Arşivleri araştırmacılara önemli belgeler sunmaktadır (Arslantürk, 2008, s. 85). Erken dönem ve yazma kaynaklar bulunuyorsa bu durumda eserin yazarı, müstenisihi, telif tarihi ve yazıldığı yer araştırılarak eserin orijinalliği ve en iyi nüsha tespit edilir (Kütükoğlu, 2023, ss. 29-32).

Öte yandan veri tabanlarını kullanmanın sadece çok büyük koleksiyonlara erişim için değil aynı zamanda sürekli güncellenmeleri açısından avantajları bulunur (Seyidoğlu, 2016, s. 208). Veri tabanı seçiminde temel araştırma alanı ve çalışılacak konu esas alınır. Ardından araştırmaya uygun veri tabanı ve kaynaklar belirlenir. Anahtar kelimeler seçildikten sonra arama yapılır ve sonuçlar sınıflara ayrılır. Son olarak kaynakların özet kısımları ve referansları incelenerek raporlanır (Sevinç, 2023, s. 81). Araştırmanın başında anahtar kavramlar üzerinden yapılan analizler için n-Vivo ve MAXQDA gibi yazılım programlarının kullanılması daha hızlı ve sistematik bulguları elde edebilme imkânı verir (Creswell & Plano Clark, 2020, s. 259). Literatür taramasında birincil, ikincil ve üçüncül literatür incelenir. Birincil literatür konu hakkındaki ilk kaynaklar; ikincil literatür bilginin ilk kaynağına atıfta bulunularak yapılan çalışmalar ve üçüncü literatür birincil ve ikincil kaynaklardan gelen birleştirilmiş bilgileri ifade eder (Ertürk vd., 2022, ss. 123, 124). Literatür değerlendirme süreci literatür seçimi, kaynakların tanıtımı ve değerlendirilmesi üzere üç aşamadan meydana gelir (Sevinç, 2023, ss. 65-68). Literatür

seçimi aşamasında kaynaklar, araştırma sorusu ve anahtar kavramlara göre taranır. Bu aşamada temel ve alt sorular hazırlanır. Literatür seçiminde öncelikler belirlenir ve araştırmanın literatür haritası çıkarılır (Creswell, 2009, ss. 32-36). Araştırmacı seçim yaptığı eserleri özet, içindekiler kısmı vb. açılardan değerlendirir. Ardından kaynaklar isim, tarih, eserin türü gibi çeşitli bilgilere göre filtrelenir. Bilgilerin Mendeley, Zotero ve EndNote gibi programlarda kaydedilmiş olması kaynak gösteriminde ortak bir usûl oluşturulmasını ve kaynakların daha hatasız olarak kullanılmasını sağlar. 20. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan Chicago ve APA gibi atıf ve kaynak gösterme sistemlerine Türkiye merkezli İSNAD Atıf Sistemi de 2018 yılında eklenmiştir (Demir, 2019, s. 20). Bu atıf sistemleri aynı türdeki eserlerin ve bir yazarın farklı türdeki çalışmalarının pratik bir şekilde ortaya koyulması işlevini görür.

Kaynakların değerlendirilme aşamasında öncelikle muhteva açısından inceleme yapılır. Bu minvalde tespit edilen kaynaklar araştırma sorusu, yöntemi, tespitleri ve eksiklikleri açısından değerlendirilir. Araştırılan kaynağın temel hipotezi, araştırmada kullanılan yöntemin çalışma için ne kadar uygun olduğu, araştırmadaki tespitler ve araştırmanın geliştirilmesi gereken yönler belirtilir. Buna ilaveten kaynakların ilgi ve güvenilirlik açısından da incelenmesi gerekir. Konuya yakınlık, yayının türü ve tarihi kaynakların ilgisi kapsamında; yazar, yayın kaynağı ve yazarın referansları ise güvenilirlik açısından ele alınır (Sevinç, 2023, ss. 66-68). Dokümanın güvenilirliği ve doğruluğu araştırmanın kalitesini ve araştırma sonucunu etkiler (Baş & Akturan, 2017, s. 123). Bu şekilde literatür değerlendirmesi kapsamlı bir şekilde tamamlanır.

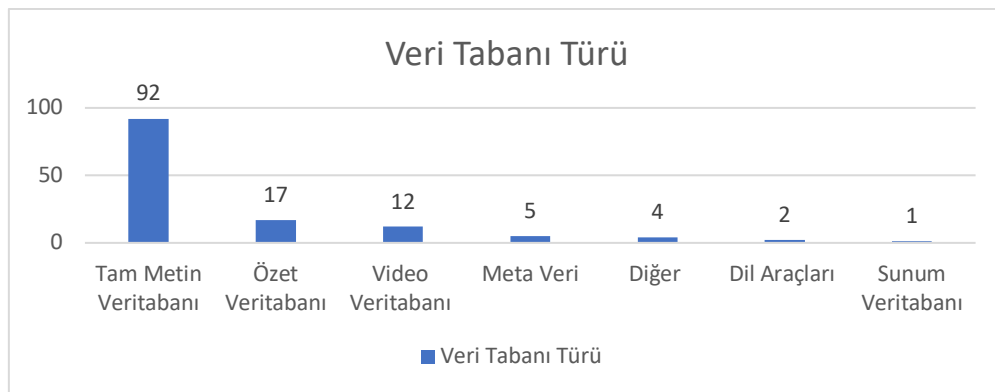
Literatür taramasını daha elverişli bir şekilde yapabilmek için online veri tabanlarına ihtiyaç duyulur. 1990'lı yılların başından itibaren kullanıma sunulan arama motorları hem ücretsiz hem de kurumsal abonelik karşılığında hizmet verir (Müngen, 2020, s. 51). Piri Keşif Aracı (PIRI), TÜBİTAK tarafından geliştirilen ve özellikle Türkiye'deki bilimsel araştırmacılara yönelik bir çevrimiçi araştırma motorudur. Kurumsal üyelikle akademisyen, araştırmacı ve öğrencilerin birçok veri tabanından verilere ulaşmasını sağlayan Piri Keşif Aracı, yapay zekâ destekli modern arama algoritmaları ile yapılandırılmıştır. Bu veri tabanı da diğerleri gibi kitap, makale, bildiri ve tez türünde bilimsel yayınların yanı sıra gazete, video ve rapor gibi farklı türlerdeki yayınlarda da araştırmayı mümkün kılan kaynak alt yapısına sahiptir. Piri Keşif Aracı Türkçe kaynakların yanı sıra uluslararası kaynaklara da erişim imkânı sunar. Bu araç, farklı

arama motorlarının ortak bir çalışma havuzu sunmaması ve kurumsal abonelik gerektiren veri tabanlarının açık erişim konusunda yeterli beklentiyi karşılayamamaları nedeniyle akademik çalışmalarda kaynak bulma sürecini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır.

SOBİAD/ASOS yerel firmasının bir ürünü olan Piri Keşif Aracı'nın öne çıkan özelliklerinden biri kolay kullanımlı arayüze sahip olmasıdır (Müngen, 2020, s. 52). Herhangi bir araştırmacı ilk çalışmasında rahatlıkla programdan istifade edebilir. Bu aracın öne çıkan bir diğer yönü ise geniş bir veri tabanı olmasıdır. Nitekim TÜBİTAK ULAKBİM tarafından desteklenen bu araç, kitap bölümleri de dâhil çok fazla türde Türkçe yayını ihtiva etmekte ve farklı türlerdeki akademik yayınlara açık erişim sağlamaktadır. Türkçe yayın aramalarında arama kalitesinin artırılmış olması bu aracın bir diğer önemli özelliğidir (Müngen, 2020, s. 52).

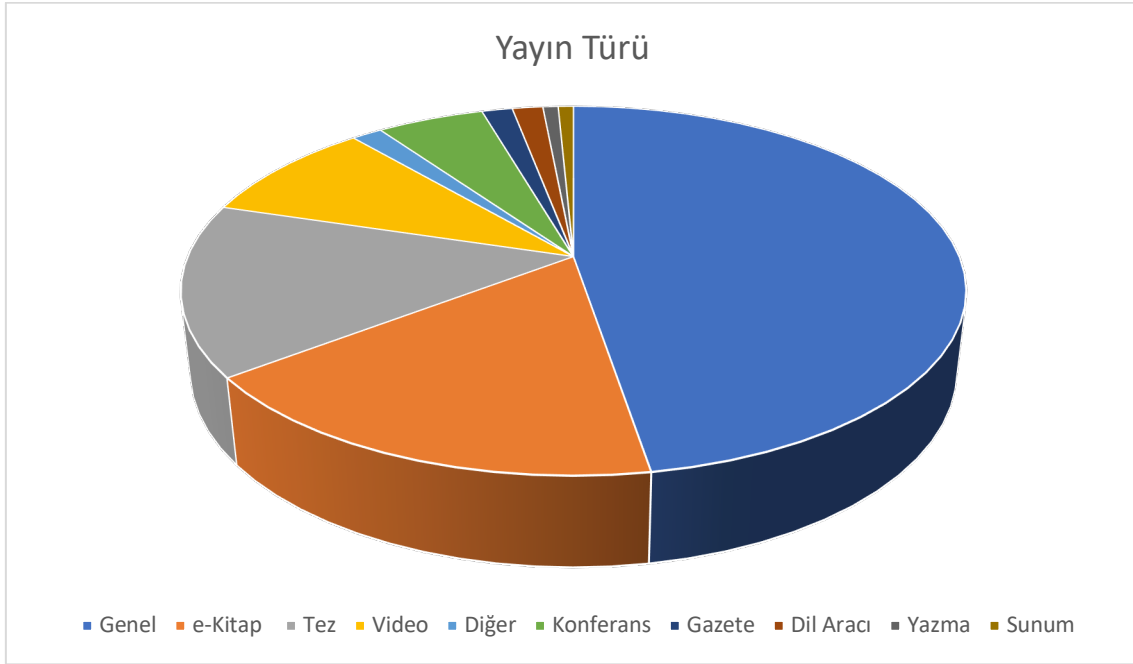
Piri Keşif Aracı ulusal veri tabanlarının yanı sıra uluslararası dizinleri de tarayan bir arama motorudur. Web of Science, JSTOR, EBSCO, DOAJ, KODSİS, Bookcites, Türk Dil Kurumu Süreli Yayınlar Veri Tabanı, TRDizin, EKUAL ULAKBİLİM Ulusal Veri Tabanları, AYEUM, İSAM Osmanlıca Risaleler, İSAM İlahiyat Makaleler, DergiPark ve YÖK Tez Merkezi Piri Keşif Aracı'nın taradığı veri tabanlarından sadece birkaçıdır. Piri Keşif Aracı'nın ana sayfasında veri tabanlarının tamamına erişilebilecek ayrı bir link bulunur. Bu sayede araştırmacılar arama yapmak istedikleri veri tabanlarını "Veri Tabanları Bilgi Bankası" kısmından inceleyebilir. Hal-i hazırdaki veri tabanları tam metin, özet, video, dil araçları, sunum, meta veri ve diğer olmak üzere farklı türlerde. Veri tabanlarının niceliksel durumunu şu şekilde göstermek mümkündür (*Piri Keşif Aracı*, t.y.):

Şekil 1. Piri Keşif Aracı Veri Tabanları Bilgi Bankasına Kayıtlı Veri Türleri

Piri Keşif Aracı ile bu veri tabanları yaptıkları yayınlara göre e-Kitap, tez, video, konferans, genel, gazete, dil aracı, yazma, sunum ve diğer olmak üzere on farklı türde erişim sağlamaktadır. Söz gelimi e-Kitap türünde içlerinde BCcampus, Bodleian Libraries, Cambridge University E-Book (Open Access) ve EKUAL e-Book'un da bulunduğu 23 farklı veri tabanı bulunur. Sadece Cambridge University E-Book 40.000'den fazla e-kitap yayınlamaktadır. Tez türünde ise British Library tarafından British (ETHOS) Thesis, Canada Theses, Libdis Tez Koleksiyonu ve McGill University öğretim üyeleri, araştırmacıları ve öğrencilerinin dijital tez sistemi gibi 20 farklı veri tabanı vardır. Dil aracı kategorisinde sadece Lehçediz ve e-YDS/YDS, PTE, IELTS, TOEFL iBT sınavlarına hazırlık amacıyla oluşturulmuş Tümer ALTAŞ A.Ş. Sınav Hazırlık ve Dil Eğitimi veri tabanları vardır. Piri Keşif Aracı'nda taranan tek yazma veri tabanı ise Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın (yazmalar.gov.tr) yazma eserleri dijital olarak erişebilir hale getirdiği web sitesidir. Bununla birlikte Libdis Dijital Haber ve Eski Gazete Koleksiyonları Piri Keşif Aracı ile bağlantılı gazete türündeki veri tabanlarıdır. Ayrıca sunum tarzındaki tek yayın türü de sunum konularına göre 10.000'den fazla sınıflandırılmış Türkiye'nin ilk ve tek akademik sunumlarının derlendiği veri tabanıdır. Bu veri tabanları yayın türlerine göre şöyle sıralanabilir:

Şekil 2. Piri Keşif Aracı Veri Tabanları Bilgi Bankasına Kayıtlı Yayın Türleri

Piri Keşif Aracı üzerinden erişim sağlanan veri tabanlarında en fazla makale ve kitap gibi genel yayın türü eserler, en az ise yazma ve sunum türünde farklı yayın vardır. Burada kastedilen yazmalardaki eserlerin sayısının en az olması değil yazma eserler türündeki farklı veri tabanlarıdır. Bilakis sadece yazmalar.gov.tr çok sayıda eseri muhtevlidir. Piri Keşif Aracı'nde yazmalar.gov.tr dışında yazmaların tarandığı başka bir veri tabanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yazmalarla ilgili veri akışı sadece söz konusu veri tabanından gelmektedir. Dolayısıyla sayısal verilerde birbirinden farklı yayın türlerini tarama alt yapısına sahip farklı veri tabanları kastedilir.

Buraya kadar belirtilen veri tabanlarından 89'una açık erişim, 44'üne abonelik ve 25'ine ise EKUAL (Türkiye Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı) ile erişim sağlanır. Kolay arayüzü sayesinde farklı filtreleme seçeneklerine sahip olan Piri Keşif Aracı'nda araştırma yapılırken zamanın yanı sıra verileri “Kütüphane Katalogunda Tara”, “Abone Kaynaklarda Tara”, “Açık Erişim Kaynaklarda Tara”, “Kütüphane Abone Veri Tabanlarında Tara”, “Sadece Tam Metin Erişimi Olan Kaynaklarda Tara” ve “Abone Olunmayan Veri Tabanlarını Ekle” şeklinde sınırlama imkânı bulunur. Örneğin güncel olarak Kütüphane Katalogunda 187.638, Abone Kaynaklarda 109.354.691 ve Açık Erişim Kaynaklarda Tara 128.293.949 kadar veri çıkar. Bunun dışında doküman türü, veri tabanı, dergi ismi, disiplin, konu, yayıncı ve lisan üzerinden verilerin tasnif edildiği görülür. Söz gelimi doküman türünde yapılan genel aramada çok fazla seçenek mevcuttur. Bu hususta keşif aracı içinde Dergi Makalesi (185.372.269), e-Kitap (14.688.016), Tez (8.972.151), Konferans Bildirileri (5.816.392), Araştırma Makalesi (4.199.614), Kitap Bölümü (2.358.034), Vaka Raporları (2.331.377), Karşılaştırma Çalışması (1.724.998), Erken Görünüm (1.260.717), Rapor (1.112.527), english-abstract (1.098.397), Veriseti (1.023.014), Tamamlayıcı Parça (970.128), Gazete (913.016), Mektup (728.243), editorial (569.587), Başyazılar (531.800), Klinik Çalışma (531.409), comment (382.257), Monografi (270.218), Konferans Makalesi (260.411), Yazma (203.790) ... vb. gibi türlerin de bulunduğu 116 farklı yayın türünde toplam 237.836.278 veri taramıştır (*Piri Keşif Aracı*, t.y.). Ancak bu veriler sürekli güncellendiğinden aramada tespit edilen eserlerin sayısı değişmektedir. Dergi isimleri muhtevalarındaki yayınlara göre tasnif edilmiştir. Buna göre dergilerdeki yayınların sayısına göre dergiler üzerinden filtreleme yapılabilir.

Piri Keşif Aracı'nda kayıtlı disiplinler ise Bilgisayar Bilimi, Biyotıp, Coğrafya, Çevre, Dilbilim, Din Bilimleri, Edebiyat, Ekonomi, Enerji, Eğitim, Felsefe, Finans, Fizik, Hukuk, İstatistik, Kimya, Kriminoloji ve Ceza Adaleti, Kültür ve Medya Çalışmaları, Malzeme Bilimi, Matematik, Mimarlık, Mühendislik, Popüler Bilim, Psikoloji, Siyasi Bilimler ve Uluslararası İlişkiler, Sosyal Bilimler, Tarih, Tıp ve Halk Sağlığı, Yaşam Bilimleri ve Yer Bilimleri alanlarıdır (*Piri Keşif Aracı*, t.y.). Bu disiplinlerde binlerce konu, yayıncı ve muhtelif lisan üzerinden veri araması gerçekleştirilir. Ayrıca Piri Keşif Aracı'nda konu ve kelimelerin keşfedileceği sekme ile bağlı bulunan kurumun yayınlarının pratik bir şekilde görülebileceği sekmeler mevcuttur. Söz gelimi Din Bilimleri ile ilgili 2.706.314 sonucu Piri Keşif Aracı şöyle gösterir (*Piri Keşif Aracı*, t.y.):

Şekil 3. Piri Keşif Aracı Din Bilimleri Konusundaki Veriler

Son olarak bu arama motorunda yapılan araştırmalar araştırmacının tercih ettiği sınırlamalarla excele aktarılabilmekte, kaydedilebilmekte ve gelişmiş arama seçenekleri ile daha özel bulgulara ulaşılabılme imkânı sunmaktadır. Tez aramasından çıkan 8.976.376 sayısı da sürekli artmaya devam etmektedir. Aynı zamanda yayın türlerinin küçük görsellerle desteklenmesi, araştırmacının yayın türlerini daha kolay bir şekilde farkedilmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla Piri Keşif Aracı araştırmacıların ihtiyaç duydukları birçok kaynağı kapsayan büyük bir arama motorudur.

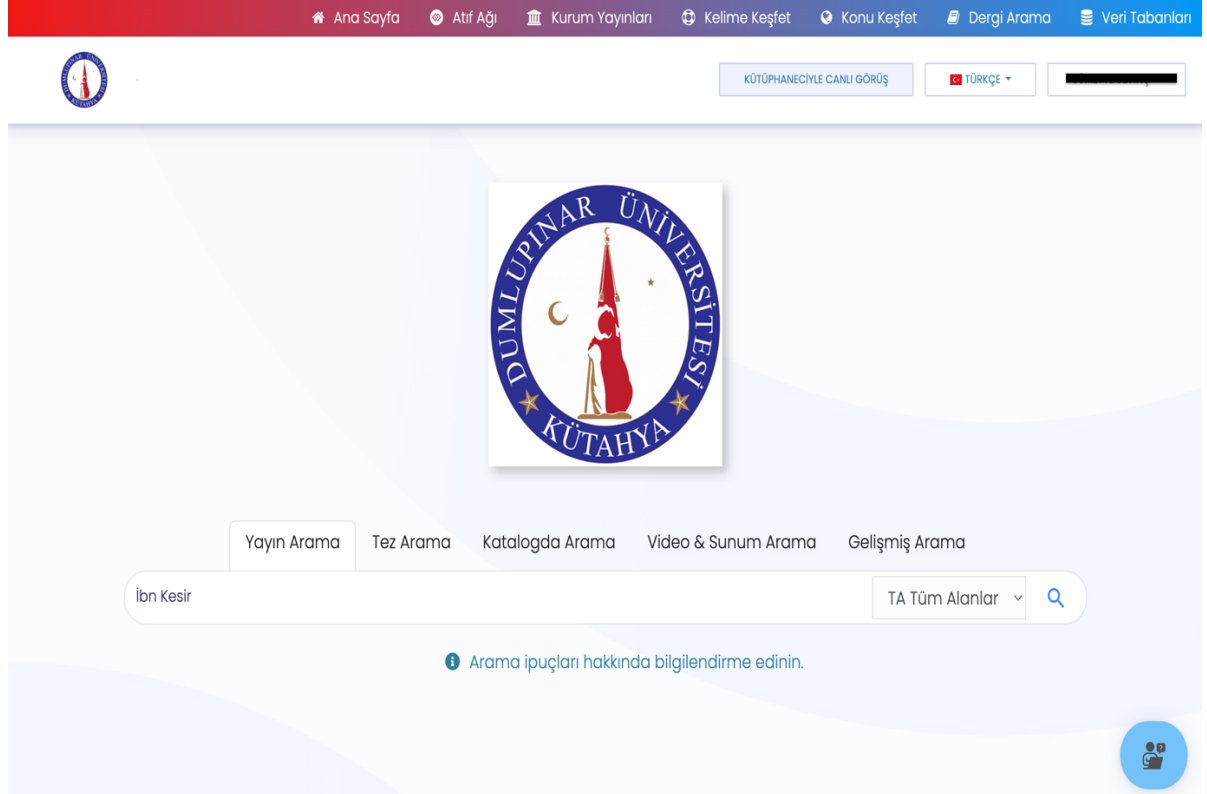
2. Piri Keşif Aracı ile İbn KesİR Hakkında Hazırlanan alışmaların Literatür Değerlendirmesi

Bilimsel araştırmalarda Piri Keşif Aracı vasıtasıyla basılı kaynakları da ihtiva eden zengin literatürü incelemek mümkündür. Tefsir alanında yapılacak bir araştırmada bu alanla ilgili daha önce yapılan çalışmaların hangi türlerde olduğu gözden geçirilebilir (Kiraz, 2023, ss. 44-62). Piri Keşif Aracı'nı tefsir araştırmalarında tatbik etmek üzere hakkında çok fazla veya çok az çalışma yapılmış bir konu yerine orta derecede ikincil literatürün bulunduğu bir isim tercih edildi. Bu bağlamda araştırmada müfessir, muhaddis, tarihi ve şafi fıkıh âlimi olan İbn KesİR'in [774 26 Şaban h./1373 20 Şubat m.] tefsirinde dirayet konulu bir çalışma için literatür değerlendirmesi yapılmaktadır. Her ne kadar İbn KesİR rivayet tefsir geleneğinde tanınan bir müfessir olsa da onun makul ve okuru ikna edici yorumları açık bir şekilde dirayeti yansıtmaktadır. Bu konu hakkındaki arama bulguları sadece Piri Keşif Aracı ile sınırlı tutulmaktadır.

Piri Keşif Aracı arayüzünde ana sayfa, atıf ağı, kurum yayınları, kelime keşfet, konu keşfet, dergi arama ve veri tabanları sekmeleri bulunur. Veri tabanına kurumsal veri tabanı erişim ve istatistik üzerinden IP adresi ile girilebilir. Ayrıca "Giriş" sekmesinden üye bilgilerini düzenlemek mümkündür. Giriş sekmesinden üyelik bilgileri girildiğinde "Profil", "alışma Alanlarım", "Kayıtlı Aramalar" ve "Geçmiş Aramalar" ile araştırmacılar çalışmalarını kolaylıkla kontrol edebilir. Çalışma alanları sekmesinde özel araştırma klasörleri oluşturulabilir, buraya kaydedilen eserler klasöre eklenebilir veya bu eserler seçilerek Zotero gibi yazılım programlarına entegre olan atıf sistemlerine göre hızlı bir şekilde alıntılanabilir veya ihtiyaç duyulmayan eserler silinebilir. Üstelik her bir eserin üzerindeki bağlantılarla eserin erişim adresine ulaşılabilir ve eser görüntülenebilir. "Kayıtlı Aramalar" sekmesinde daha önce yapılan ve belirli filtrelerden geçirilen kaydedilmiş çalışmalar mahfuzdur. Aynı zamanda geçmiş aramaların kontrol

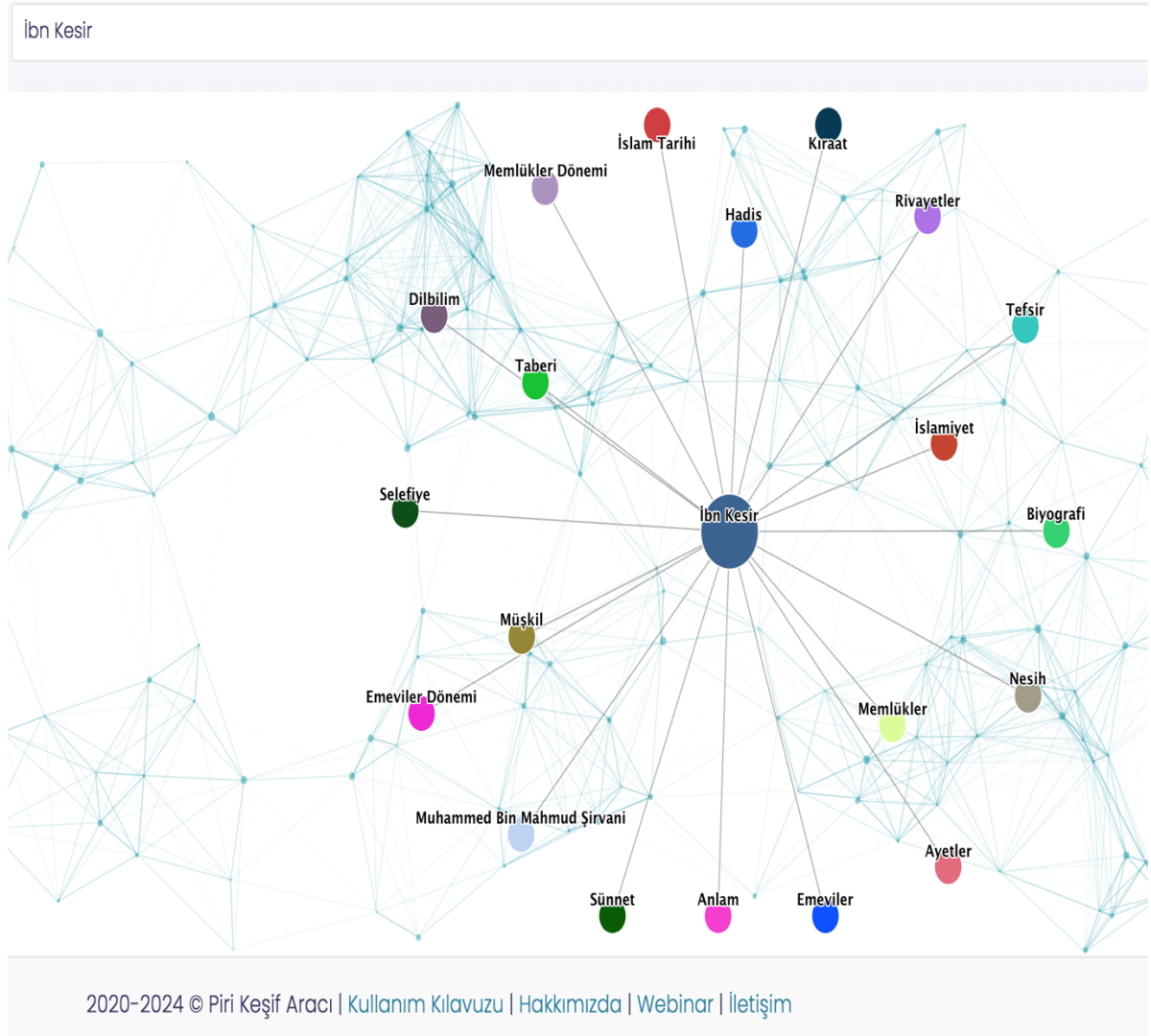
edilebileceği ayrı bir seçenek de vardır. İbn KesİR’in dirayet yönünü araştırırken daha fazla veriye ulaşmak üzere “İbn Kesir” anahtar kelimesini Piri Keşif Aracı üzerinden sorguladığımızda şu arayüz görünür:

şekil 4. Piri Keşif Aracı Arayüzü

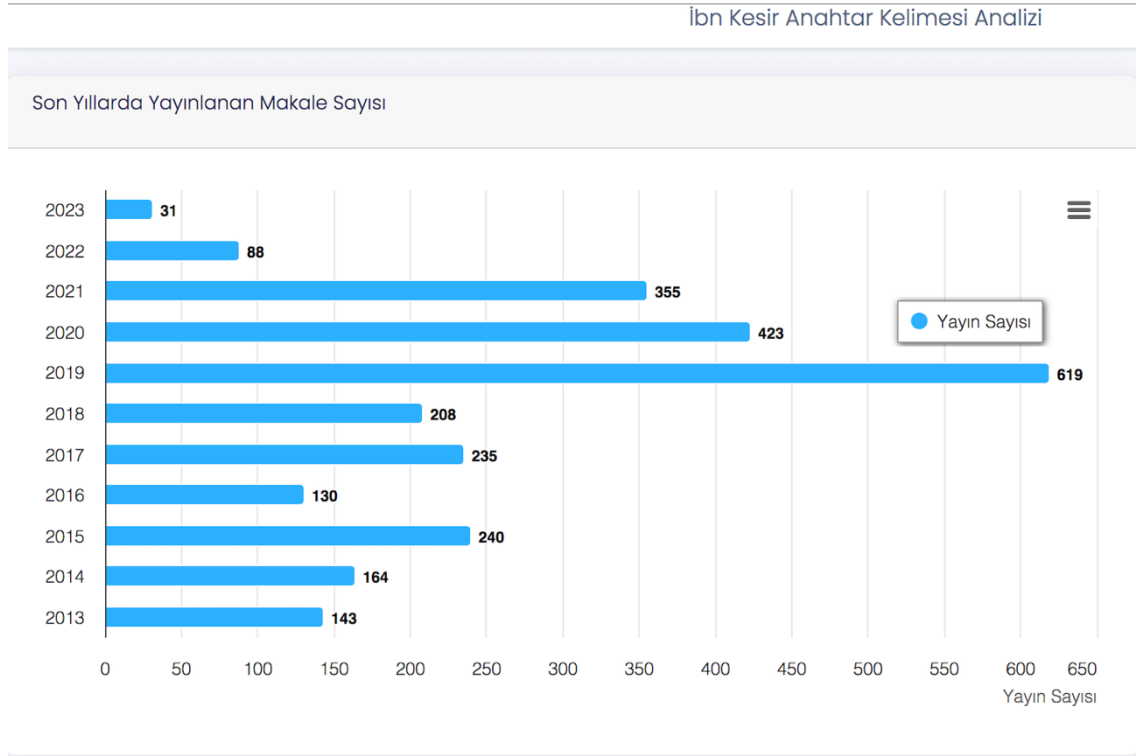
Piri Keşif Aracı’ndan “Kelime keşfet” ile “İbn Kesir” anahtar kelimesini aradığımızda tefsir, hadis, kıraat, dilbilim, İslam Tarihi gibi temel alanlar; Emeviler, Emeviler Dönemi, Memlükler, Memlükler Dönemi gibi tekrar eden dönem bilgileri; Selefiye, Taberİ, Muhammed b. Mahmud şirvâni gibi fırka ve şahıslar; rivayetler, İslamiyet, biyografİ, nesih, müşkil, ayetler, anlam ve sünnet gibi kavramlar özelinde verilerin kaydedildiği sonucuna ulaşırız (*Piri Keşif Aracı*, t.y.):

Şekil 5. Piri Keşif Aracı “İbn Kesir” Sonuçları

“İbn Kesir” ifadesinin yazılı olduğu daireyi seçtiğimizde ise “Grafla”, “Yayınlar Git”, “Analiz Et” ve “Wikipedia” sekmeleri bulunur. Bu görsel “İbn Kesir” anahtar kelimesinin ilişkili olduğu kelimeleri graflar halinde ortaya koymaktadır. Analiz etme seçeneği ise son yıllarda bu konuda yapılan makalelere dair şu ön veriyi sağlar (*Piri Keşif Aracı*, t.y.):

Şekil 6. Piri Keşif Aracı “İbn Kesir” Son Yıllarda Yayınlanan Makale Sayısı

Bu makale analizi farklı alanlarda son yıllardaki verileri göstermektedir. Sadece “İbn Kesir” anahtar kelimesiyle ilgili 25.051 sonuç çıkmıştır. Piri Keşif Aracı ile “İbn Kesir” özelinde arama gerçekleştirdiğimizde, din bilimleri filtresiyle bu sonuçlar 886 adete indirgenmiştir. Bu veriler sürekli güncellendiğinden araştırmanın ileri evrelerinde yeni çalışmaları tespit etme imkânı olmaktadır. Aynı aramayı ilahiyat ve tefsir alanında basit bir literatür araştırmasında sıklıkla tercih edilen İSAM ve YÖK Tez üzerinden ayrı ayrı gerçekleştirdiğimizde İSAM veri tabanında 101 kütüphane ve 35 makale kaydı; YÖK Tez Merkezi’nde ise 15 tamamlanmış 4 hazırlanmakta olan tez kaydına ulaşırız. Ancak daha önce de belirttiğimiz üzere Piri Keşif Aracı bu veri tabanlarına entegre olduğundan ayrı ayrı veritabanlarına girmeye gerek kalmadan buralardaki verileri de göstermektedir. Dolayısıyla araştırmacı bir taraftan özel olarak ilgilendiği veri tabanlarını takip etmiş diğer taraftan da emek ve zaman tasarrufu sağlamış olur. Piri Keşif Aracı’nda bulguların pratik bir şekilde excel formatında çıktılarının alınması *Dar Almandumah* veri tabanı ile benzerlik göstermektedir. Ancak Piri Keşif Aracı bu veri tabanına entegre değildir.

Daha detaylı verilere ulaşmak isteyen araştırmacılar için gelişmiş arama imkânı bulunur. Aranılan anahtar kelime ile yeterli sonuç çıkmadığında yeni anahtar kelimeler “ve, veya,

değil” gibi seçenekleriyle taranabilir ve böylece birden fazla kelimedenden kümeler oluşturulur. İbn Kesîr ile ilgili aramamızı sınırlamamak ve bir eser ya da kavram tahdit etmeden daha fazla veriye ulaşmak amacıyla veri tabanındaki “veya” seçeneği ile şapkalı olarak “İbn Kesîr” ve daha fazla yayın olduğunu tahmin ederek “İbn Kathir” anahtar kelimelerini de ekledik. Bu durumda bu üç anahtar kelime ile aramayı yenilediğimizde Din Bilimleri özelinde toplam şu şekilde 3059 sonuç tespit ettik:

Şekil 7. Piri Keşif Aracı “İbn Kesir”, “İbn Kesîr” ve “İbn Kathir” Anahtar Kelime Kümelerinin Sonuçları

The screenshot displays the search results for the query "İbn Kathir" in the Piri Keşif database. The interface is divided into several sections:

- Filtreler (Filters):** Located on the left, it includes filters for "Yayın Yılı" (Publication Year) with a range from 1961 to 2021, and "Sınırla" (Limit) with various options like "Kütüphane Kataloğunda Tara" (732), "Abone Kaynaklarda Tara" (2.327), etc.
- Search Results:** The main area shows 3,059 results for "İbn Kathir". A specific result is highlighted, titled "İbn Kesir Tefsirinde Müşkilül-Kur'an".
- Result Details:** The highlighted result includes the source (DSPACE Tezler), publisher (Uludağ Üniversitesi), author (Flamur Kasami), and year (2011). The abstract discusses the subject of the thesis, which is the Mushkilül-Kur'an in Ibn Kathir's Tafsir al-Qur'an al-Adhim.
- Actions:** At the bottom of the result, there are buttons for "YAYIN ERİŞİM ADRESLERİ", "TAM METN", "ÖZET", "EK BİLGİLER", "KAYDET", and "ALINTILA".

Şekil 7’deki arama sonuçlarını daha açık ifade etmek üzere arayüzü numaralarla gösterdik. 1 numarayla gösterdiğimiz kısımda aradığımız üç anahtar kelime ile ilgili kütüphane katalogları, abone kaynakları, açık erişim kaynakları, kütüphane abone veri tabanları ve sadece tam metin erişimi olan kaynaklarda tarama seçenekleri ile filtreleyebiliriz. 2 numaralı kısımda ise doküman türü, veri tabanı, dergi ismi, disiplin, konu, yayıncı ve lisan seçeneklerinden anahtar kelimelerle ilgili kaynakları sınırlandırabiliriz. Bu araştırmada bulguları sınırlamak için disiplin olarak Din Bilimleri sekmesini tercih etmiştik. 3 numaralı kısımda Din Bilimleri ve anahtar kelimelerle ilgili filtrelerimize göre sonuçlar hakkında sayısal veri bulunuyor. Bu kısımda sorguyu kaydetme seçeneği ile “Kayıtlı Aramalar” kısmına tespit edilen eserleri kaydedebilir, verileri yıla göre artıp azalması açısından sıralayabiliriz. 4 numaralı kısım ise bulgularımızın tamamını tek seferde seçmemizi sağlayan “Hepsini Seç” sekmesiyle

araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca bazı yayınlar seçilip “Uygula” komutuyla yayınlar arasında tercih yapılabilir, gerek hepsini gerekse sadece seçilen kısmını “Excele Aktar” seçeneği ile filtrelili bir şekilde aktarabilir ve bütün bu verileri başka analiz programlarında kullanabiliriz. 5 numaralı kısımda yayının seçilebileceği bir kutucuk ve detaylı yayın bilgisi bulunur. 6 numaralı son bölümde ise yayına erişim adresleri, tam metin, özet metin, ek bilgiler ve alıntılama seçenekleri mevcuttur. Ayrıca “kaydet” sekmesi ile yayının özel araştırma klasörlerine kaydedilmesi mümkündür. Bu eserlerin her birindeki alıntılama seçeneği sayesinde aradığımız yayınların tamamını veya bir kısmını toplu olarak da Zotero gibi programlara çok kısa sürede aktarabiliriz.

“İbn Kesir”, “İbn Kesîr” ve “İbn Kathir” anahtar kelimeleri ile yapılan bu aramada e-Kitap (1.994,) Dergi Makalesi (523), Tez (372), Araştırma Makalesi (46), Kitap Bölümü (28), Gazete (26), Yazma (18), Bildiri (13), Konferans Bildirileri (13), Video (8), Başyazılar (6), Rapor (5), biography (3), Tamamlayıcı Parça (1), Veriseti (1), Erken Görünüm (1) ve Sunum (1) doküman türleri tespit edilmiştir. Bu dokümanlar filtreleniş teker teker incelendiğinde İbn Kesîr’le ilgili olmamasına rağmen veri sonuçlarına yansıyanlar araştırmanın seçilen kısmın dışına çıkarılmıştır. Program Türkçe kelimeler açısından farklı arama şekillerine elverişli olmasına rağmen İbn Kesîr ile ilgili aramamızda içerisinde “nesir” ve “gelir” gibi yerli kelimelerin geçtiği kapsam dışı dokümanlar da kayıtlara yansımıştır. Ayrıca “desire, father, rather, teysir” gibi kelimeler, “Tahir, Keris, Kashmir, al-Kabir al-Athir, Kasr Ibn al-Humam” gibi şahıs isimleri ve “Fethu’l-kadîr” gibi eser isimleri de konuyla ilgili olmamasına rağmen aramada karşımıza çıkmıştır. Ancak en alakalı sonuçlar arama motorunun başında gösterildiğinden sonda kalan kaynaklar arasından ilgili birkaç tanesini hızlı bir şekilde belirlemek mümkündür. Söz gelimi “*Mustalahu’l-işârât fi’l-Kıraati’s-sitte Rivayeti Abdullah Muhammed b. Muhaysin es-Sehmi Şeyh Abdullah b. Kesîr min Şuyûhi’ş-Şîa*” başlıklı yazma eser araştırdığımız İbn Kesîr hakkında olmadığından kapsam dışı bırakılmıştır (el-Ehvazî, 1900). Aynı şekilde yedi kıraat imamından biri olan Ebu Ma’bed İbn Kesîr [120 h./738 m.] hakkındaki çalışmalar da araştırmanın dışında tutulmuştur. Ancak *Terceme-i Târih-i İbn Kesîr* gibi dolaylı da olsa konumuzla ilgili eserler dikkate alınmıştır (İbn Kesîr, 1900).

Diğer taraftan aradığımız anahtar kelimeler, doğrudan başlıkta zikredilmemesine rağmen bazı yayınlarda özet kısmında geçmektedir. “Seçkin Bir Soy İddiasının Kur’ân Açısından

Değeri” ve “Rivayet Tefsirlerinde Sahîh-i Buhârî’nin Kaynaklık Değeri” başlıklı makaleler, “Kur’ân’ın Doğru Anlaşılması/İçselleştirilmesi ve Sosyal Hayatın Islahına Katkısı” adlı bildiri ve “Kur’ân ve Sünnet’e Göre İman Açısından İnsanların Özellikleri” başlıklı tez özet kısımlarında İbn Kesîr’den bahseden çalışmalar olduğundan incelenmiştir (Cora, 2018; Karadoğan, 2008; Polat, 2005; Türcan, 2021). Arama motorunda “İbn Kesîr” sonucu çıkmasına rağmen şahıs değil yayınevi olan Dâru İbn-i Kesîr’in kastediliği de görülmüştür (Çakın, 2021). Bu sonuç da inceleme alanının dışında bırakılmıştır. Bunlara ilaveten bu incelemeler neticesinde video, biography, tamamlayıcı parça gibi dokümanların konumuzun dışında olduğu tespit edilmiştir. Bütün veriler arasından bizim araştırmamızla ilgili olanlar 191 e-kitap, 622 makale, 260 tez, 3 yazma eser ve 2 tane gazete verisidir. Gazete verileri bilimsel çalışma olmadığından İbn Kesîr’i konu edinmiş olmasına rağmen araştırmamızda değerlendirilmeyecektir. Bazı yayınların birden fazla veri tabanına kayıtlı olması nedeniyle aynı yayın hakkında terkar eden sonuçlar ortaya çıkmıştır. Özellikle uluslararası dergilerdeki makalelerin İngilizce ve Türkçe kayıtları endeks listesine göre iki ayrı kaynak gibi kaydedilmiştir. Diğer taraftan tek bir yayının farklı veri tabanlarında farklı baskılarından kaynaklanan tekrarlar da bulunur. “The Cause of Vision on The Thought of Imam Ibn Kathir Damascene 774 H.” başlıklı makale iki ayrı veri tabanından gelen bilgiyle 2018 ve 2019 yılında tarihlendirilmiştir (Said, 2018). Bu ikisinden doğru olanı 2018 tarihli kayıttır. Ayrıca tekrar eden kayıtlar bazen bir tez ve onun baskı hali olabilir. Bu tekrarlar arasında bazı verilerin hatalı olarak kaydedildiği de tespit edilmiştir. “The Principles of Ibn Taymiyya's Qur’anic Interpretation” adlı tez üç defa kayda girmiştir (Syafuruddin, 1994). Bunlardan ikisi, 1994 yılına ait iki farklı veri tabanındaki tez bilgisidir. Üçüncü ise tez olarak 1995 senesinde Canada Theses kaynaklı kaydedilmiştir. Bu yayınlar araştırıldığında tezin 1994’te hazırlandığı ve 1995 yılında ise yayınlandığı görülmektedir. Bütün bu incelemelerin ardından MAXQDA programını kullanarak İbn Kesîr ile ilgili yerli ve yabancı literatürü şöyle gösterebiliriz:

Şekil 8. Piri Keşif Aracı Kaynaklı İbn Kesîr ile İlgili Veri Sonuçları

Konuyla ilgili başlık, anahtar kelime ve özet kısımları incelenen akademik çalışmalarda görseldeki kelimeler öne çıkmaktadır. Kelimelerin büyüklüğü kullanım sıklıklarının göstermektedir. Buna göre en çok tekrar eden kavramın “Allah” olduğu görülür. Araştırdığımız anahtar kavramla ilgili dokümanın hangi dilde yayınlandığını belirlemek amacıyla yayınları orijinal dillerine göre inceledik. Bu vesileyle Türkçenin dışında İngilizce, Malayca, Endonezce dillerinde yayınların bulunduğunu ortaya koymuş olduk. Kullanım sıklığı az olmasına rağmen Pendidikian (eğitim), intertekstualitas (metinlerarasılık), makna (anlam), keluarga (aile), hukum (kanun) ve terjemahan (çeviri) gibi Malayca ve Endonezce kelimeler de bulunur. Ancak İngilizce kelimeler diğerlerinden daha fazla öne çıkmaktadır. Bunda Türkçe yayınların bazı endekslere aynı zamanda İngilizce olarak da kaydedilmiş olmasının payı vardır.

Piri Keşif Aracı çok fazla veri tabanına entegre olduğundan kayıtlarda bazı kelimelerin yazımındaki farklılıkları dikkate almak gerekir. Söz gelimi “Kesîr” kelitemiz hakkındaki “Katheer, Kathir, Kaseer, Kasir, Kasîr Kathîr” şeklindeki kayıtlar; sadece diller arası farkı değil aynı zamanda kelimelerin bir dildeki farklı yazılışlarını gösterir. Kayıtlarda tefsir kelimesi “Tafsîr tafseer tafsir” olmak üzere üç farklı şekildedir. Sûre kelimesi “surah, sîrah” ve sîret kelimesi “sîra, sîret” şeklinde; *el-Bidâye ve'n-Nihâye* eserinde geçen kelimeler şapkalı ve şapkasız olarak “bidaya, bidayah”, “nihaya, nihayah” olarak

kaydedilmiştir. Türkçe “rivayet, âyet, sûre” gibi kelimeler şapkalı ve şapkasız olmak üzere iki farklı şekilde kayıtlarda yerini almıştır.

Kelime bulutundan da anlaşılacağı üzere İbn Kesîr hakkındaki çalışmaların büyük bir çoğunluğu tefsirle alakalıdır. Kelime analizine göre İbn Kesîr’le ilgili diğer çalışmalar ise hadis, İslam tarihi ve fıkıh alanında hazırlanmıştır. Bu kabilden çalışmalarda İbn Kesîr’in tefsirinin yanı sıra tarih eseri olan *el-Bidâye ve’n-Nihâye* de incelenmiştir (Ulya & Hasibuan, 2020). Söz konusu eserle ilgili depreme dair kayıtların incelendiği bir makale de bulunmaktadır (Yiğit, 2023). Diğer taraftan hadis birikimini tefsire yansıtan âlimlerden biri olan İbn Kesîr’in hadiscilik yönü de müstakil olarak ele alınmıştır. Mizzî (ö. 742/1341) gibi önemli bir hadis âliminin damadı olan İbn Kesîr, tefsirinde rivayetlere bir muhaddis titizliği ile yer vermiştir (Çalgan, 2020). İbn Kesîr’in tefsirinde çekeşlilikle ilgili hadisleri inceleyen Endonezce “Penggunaan Hadis-Hadis Poligami Dalam Tafsir Ibnu Katsir” başlıklı makale bu hususta dikkat çeken bir örnek olabilir (Qudsy & Burhanuddin, 2016). Bununla birlikte İbn Kesîr’in bir diğer hocası İbn Teymiyye (ö. 728/1328) ve talebesi Zerkeşi (ö. 794/1392) de İbn Kesîr hakkındaki çalışmaların konusu olmuştur (Akdoğan, 2018; Mirza, 2013, 2014). Tefsir açısından İbn Kesîr’in tefsiri Kurtubî (ö. 671/1273), Râzî (ö. 606/1210), Kummî (ö. 307/919) ve Tabâtabâî (1904-1981) gibi müfessirlerce mukayese edilmiş; İsrailiyat, nesih ve müşkil gibi meseleler İbn Kesîr’le bağlantılı olarak incelenmiştir (Nuriyev, 2020; Yılmaz, 2016). Araştırma konumuzla yakından bağlantılı olarak İbn Kesîr’in rivayet yönü üzerinde duran çalışmalar bulunur (Savut, 2014; Türcan, 2019, 2021). Ancak doğrudan İbn Kesîr’de dirayeti konu edinen çalışma sayısı son derece azdır (Işıcık, 2010).

Sonuç olarak sadece tefsir değil hadis, İslam tarihi ve fıkıh alanlarında da saygın bir âlim olan İbn Kesîr’in rivayetler konusundaki hassasiyeti hakkında yapılan çalışmalar öne çıkmaktadır. Esasında İbn Kesîr rivayetlere yaklaşımı konusunda tefsir tarihinde muteber bir müfessir olarak bilinmekle birlikte rivayetlerden çıkardığı yorumlar ve tercihleri kendisinden sonraki asırlarda dahi kabul görmüştür. Hakkında yapılan çalışmaların onun dirayet yönünü bir bütün olarak değil parça parça gösterdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla mevcut literatürün İbn Kesîr’in dirayet yönü açısından geliştirilmesi beklenir.

SONUÇ

Bu araştırmada Türkiye'nin yerli arama motoru olan Piri Keşif Aracı'nın tefsir araştırmalarında kullanılması konu edilmiştir. Araştırmada rneklem olarak İbn Kesir'de dirayet meselesi seçilmiştir. Literatür tarama ve betimsel analiz yöntemleri kullanılan bu araştırmada dijital imknlardan faydalanarak nitelikli bir literatür taramasının nasıl yapılabileceğine dair farkındalık sağlanması amaçlanmıştır.

Yapay zekâ modülleriyle destekli olan Piri Keşif aracına ulusal ve uluslararası birçok veri tabanı entegre olmuştur. Dolayısıyla bu keşif aracıyla tefsir araştırmalarında ayrı ayrı veri tabanlarına girmeye gerek kalmadan tek bir arayüzle birçok arama motorunu bir seferde inceleme imkânı bulunur. Daha açık bir ifade ile ilahiyat alanındaki Türkçe literatürü başka veri tabanına ihtiyaç duymadan sadece Piri Keşif Aracı ile araştırmak mümkündür.

Piri Keşif Aracı'nın en kullanışlı taraflarından biri filtreleme seçeneği sayesinde verilerin sınırlandırılması ve tercih edilen dokümanların alıntı programlarına pratik bir şekilde aktarılmasıdır. Bu sistem herhangi bir çalışmanın kaynakçasını çok kısa sürede çıkarabilecek niteliktedir. Diğer taraftan programın verileri kaydetme, excel çıktısı alma ve alıntılama konusunda araştırmaları kolaylaştıran destekleri mevcuttur.

Piri Keşif Aracı sürekli güncellemeler sayesinde bir konu hakkında çıkan son yayınları takip edebilme imkânı sunmaktadır. Buna rağmen eğer nicel bir araştırma için literatür inceleniyorsa verilerin artabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim bu araştırmamızda 24 Ağustos 2024 tarihinde din bilimleri ile ilgili olarak sadece "İbn Kesir" kelimesi aramasından 886 veri çıkmış olmasına rağmen Eylül ayının başında bu verilerin 960'a yükseldiğini tespit ettik.

Sayısal değişimler bilimsel veriler için pek mazur görülmese de araştırmanın son tarihi ile bilgileri kayıt altına almak mümkündür. Piri Keşif Aracı'nda bu konuda araştırmacıya destek olarak "Kayıtlı Aramalar" sekmesinde hangi tarihte hangi aramaların sayısal olarak nasıl netice verdiği mahfuz tutulmaktadır. Üstelik kayıtlı arama linkinde arama bağlantısı ile çıkan sayfada sayının artmış olduğu güncel hal-i mevcuttur. Bu da araştırmacının konu ile ilgili literatür açısından karışıklık yaşamasının önüne geçmektedir.

Piri Keşif Aracı araştırılan konu ile ilgili çok fazla veri sunmasına rağmen verilerin gerek Türkçede gerekse diğer dillerde farklı Őekillerde kaydedilmesi, bazı verilerin farklı dilde

veya farklı veri tabanlarında standart bir şekilde kaydedilmeyip farklı kayıtların yapılmasından kaynaklanan sorunlar bulunur. Bu verilerin bazen tarih hatası bazen yazım hatası olarak yansıdığı tespit edilmiştir. Aracın en azından Türkçe eserlerin yazımında bir standart sağlaması için geliştirilmesi önerilir. Bununla birlikte farklı veri tabanlarında tekrar eden yayınların taramada tek bir kaynak olarak bir araya alınabileceği bir algoritma geliştirilebilir.

Diğer taraftan Piri Keşif Aracı İngilizce verilerin yanı sıra Malezya ve Endonezya'da yapılan araştırmalardan verileri ihtiva eder. Ancak Arap dünyasında önemli bir yeri olan *Al-Manhal* ve *Dar Almandumah* veri tabanlarının da Piri Keşif Aracı'na entegre olması önerilir. Bu keşif aracıyla yapılan incelemede İbn Kesîr'de dirayet konusunun diğer meselelere kıyasla arka planda kaldığı tespit edilmiştir. Konunun bütüncül bir şekilde ele alınması literatür açısından katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, M. (2018). Zerkeşî ve et-Tezkire fi'l-Ehâdîsi'l-Müştehra İsimli Eserinde Rivayetleri Değerlendirme Yöntemi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(1), 215-232. <https://doi.org/10.18505/cuid.412828>

Al Manhal. (t.y.). Geliş tarihi 01 Eylül 2024, gönderen <https://www.almanhal.com/>

Arslantürk, Z. (2008). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*. Çamlıca Yayınları.

Ataöv, T. (2006). *Bilimsel Araştırma El Kitabı*. Alkım Yayınevi.

Baş, T., & Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Clarivate Analytics Üniversiteler Sıralaması—Atatürk Üniversitesi Büyük Veri Yönetim Ofisi. (2018, Haziran 29). <https://veri.atauni.edu.tr/atauni-siralama-kuruluslari/clarivate-analytics-universiteler-siralaması/>

Cora, M. (2018). *Kur'ân'ın Doğru Anlaşılması/İçselleştirilmesi ve Sosyal Hayatın İslahına Katkısı*. Uluslararası 4. Sosyal Bilimler Sempozyumu (Asos Congress).

Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications.

Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (M. Bütün, S. B. Demir, O. Birgin, & S. Ünal, Çev.). Siyasal Kitabevi.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2020). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve*

Yürütülmesi (Y. Dede & S. B. Demir, Ed.). Anı Yayıncılık.

Çakın, M. B. (2021). Belâğatu'l-Kelime fi't-Ta'bîri'l-Kur'ânî. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 12(1), Article 1.

Çalgan, M. A. (2020). Tefsîrü'l-Ḳur'ânî'l-'azîm'de İbn Kesîr'in Hadis Şerh Metodu ve Metin Tenkidi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24(1), 97-118. <https://doi.org/10.18505/cuid.674002>

Dar Almandumah. (t.y.). Geliş tarihi 01 Eylül 2024, gönderen <https://search.mandumah.com/>

Demir, A. (2019). *İSNAD Atf Sistemi 2. Edisyon*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.

el-Ehvazî, E. A. İ. Y. H. b. A. b. İ. ed-Dımaşki. (1900). *Mustalahu'l-işârât fi'l-Kıraati's-sitte Rivayeti Abdullah Muhammed b. Muhaysın es-Sehmi Şeyh Abdullah b. Kesîr min Şuyûhi'ş-Şîa* (Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu). https://741763626318e402fd7b7e8e2847d78f6534544e.vetisonline.com/index.jsp?modul=page&w=U3MObYkBnJwnONLTRo_P&hash=204d138d903bf10055e202c326930c15f1d45788&db=yazmalar.gov.tr.new

Ertürk, Ö., Aydın, S., & Taş, B. (2022). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. Nobel Yayınları.

Gökçe, O. (2019). *Klasik ve Nitel İçerik Analizi: Felsefe, Yöntem, Uygulama*. Çizgi Kitabevi.

Işıcık, H. S. (2010). *Klasik Tefsir Metodolojisi ve Dirayet Yöntemi Açısından İbn Kesîr* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İbn Kesîr, E.-F. İ. K. İ. İ. b. Ö. b. K. el-Busravi el-Kureşi ed-Dımaşki eş-Şafii. (1900). *Terceme-i Târîh-i İbn Kesîr* (Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu). https://741763626318e402fd7b7e8e2847d78f6534544e.vetisonline.com/index.jsp?modul=page&w=u9fXeIkBnJwnONLTcW_n&hash=25e0ff2ce34aa01320c0b9247564807f62ee3dd2&db=yazmalar.gov.tr.new

Karadoğan, E. K. (2008). *Kur'ân ve Sünnet'e İman Açısından İnsanların Özellikleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kiraz, C. (2023). *Tefsir İlminde Araştırma Yöntemleri: Tefsir Lisansüstü Öğrencileri İçin Yöntem ve Litaratür Bilgisi*. Emin Yayınları.

Kütükoğlu, M. S. (2023). *Tarih Araştırmalarında Usûl*. Türk Tarih Kurumu.

Mirza, Y. Y. (2013). Ishmael as Abraham's Sacrifice: Ibn Taymiyya and Ibn Kathîr on the Intended Victim. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 24(3), 277-298. <https://doi.org/10.1080/09596410.2013.786339>

Mirza, Y. Y. (2014). Was Ibn Kathîr the 'Spokesperson' for Ibn Taymiyya? Jonah as a Prophet of Obedience. *Journal of Qur'anic Studies*, 16(1), 1-19. <https://doi.org/10.3366/jqs.2014.0130>

Müngen, A. A. (2020). Büyüyen Akademik Veri İçin Keşif Araçları: Piri Keşif. *Library Archive and Museum Research Journal*, 1(1), Article 1.

Neuman, W. L. (2022). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Araştırmalar* (C. 1). Siyasal Kitabevi.

Nuriyev, T. (2020). Şîa ve Ehl-i Sünnet'e Göre İmâmet (Kummî ve İbn Kesîr Tefsirleri Çerçevesinde). *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 6(2), 577-610. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.697216>

Piri Keşif Aracı. (t.y.). Geliş tarihi 01 Eylül 2024, gönderen https://741763626318e402fd7b7e8e2847d78f6534544e.vetisonline.com/index.jsp?modul=database-information&ekual=all&search_type=include&db_type=all&permission=all&scope=all&searchword=

Polat, F. A. (2005). Seçkin Bir Soy İddiasının Kur'ân Açısından Değeri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(19), Article 19.

Qudsy, S. Z., & Burhanuddin, M. S. (2016). Penggunaan Hadis-Hadis Poligami Dalam Tafsir Ibnu Katsir. *Musāwa Jurnal Studi Gender dan Islam*, 15(2), 181. <https://doi.org/10.14421/musawa.v15i2.1304>

Said, M. M. T. (2018). "The Cause of Vision on The Thought of Imam Ibn Kathir Damascene 774 H." (قضية الرؤية في فكر الإمام ابن كثير الدمشقي (ت: 774 هـ). *Al-Hikmah*, 12(1). <https://doi.org/10.24260/al-hikmah.v12i1.1007>

Savut, H. (2014). İbn Kesîr ve Tefsîr İlminin Rivayet Kaynaklı Problemlerine Yaklaşımı. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), Article 1.

Science.gov. (t.y.). Geliş tarihi 01 Eylül 2024, gönderen <https://www.science.gov/>

Sevinç, S. (2023). *Tefsir Araştırmalarında Yöntem: Temel Kavramlar, Araştırma Süreçleri, Paradigma, Yöntem ve Teknikler*. İlâhiyât.

Seyidoğlu, H. (2016). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. Güzem Can Yayınları.

Siblings Of Ilm (Direktör). (2022, Ağustos 25). *Shamela Alternative for MacOS: Tutorial for Mawsu'at Asfar | موسوعة أسفار كبديل للمكتبة الشاملة* [Video recording]. https://www.youtube.com/watch?v=_pxHU407M8Y

Syafruddin, D. (1994). *The Principles of Ibn Taymiyya's Qur'anic Interpretation*. McGill University.

Şamile Eğitimi » İSNAD Atıf Sistemi. (2020, Mayıs 19). *İSNAD Atıf Sistemi*. <https://www.isnadsistemi.org/akademi/samile-egitimi/>

Türcan, S. (2019). İbn Kesîr'in Tefsirinde Rivayet Kullanımı. *Turkish Academic Research Review - Türk Akademik Araştırmalar Dergisi [TARR]*. <https://doi.org/10.30622/tarr.613761>

Türcan, S. (2021). Rivayet Tefsirlerinde Sahîh-i Buhârî'nin Kaynaklık Değeri. *Turkish*

Academic Research Review, 6(5), Article 5. <https://doi.org/10.30622/tarr.1019384>

Ulya, R. F., & Hasibuan, U. K. (2020). Studi Kitab Hadis: Kitab Al-Nihayah Fi Al-Fitan Wa Al-Malahim Karya Ibnu Katsir. *Jurnal Ulunnuha*, 9(2), 202-213. <https://doi.org/10.15548/ju.v9i2.1824>

Yılmaz, M. (2016). Modern Dönem Nesih Tartışmaları ve İbn Kesîr'in Neshe Yaklaşımı. *cumhuriyet ilahiyat dergisi*, 20(2), 349-349. <https://doi.org/10.18505/cuid.277851>

Yiğit, R. (2023). İbn Kesîr'in el-Bidâye ve'n-Nihâye Adlı Eserinde Geçen Depreme Dair Kayıtlarının Analitik Değerlendirmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 16-39. <https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1260411>